

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**XIKOMBISO XA XIKAMBELO XA TIKO XA
LEMBE NA LEMBE**

GIREDI 1

XITSONGA RIRIMI KA LE KAYA

SETE YA 3: 2012 XIKOMBISO

Maitelelo ya matirhiselo ya swikombiso swa ANA

1. Nhlamuselo hi ku angarhela

Swikambelo swa Tiko swa Lembe na Lembe (ANA) i swikambeleo swo antswisa vuswikoti na vutivi bya vana leswi languteriweke ku va swi antswisiwile eku heleni ka tigiredi ta 1-6 na 9. Swi ta pfuneta na tidyondzo ta vona ta xikolo ta masiku hinkwawo na ku engetela vutitshembi ni ku va va ta kota ku humelela eka swikambelo swa le handle. Nhlengeletano ya vadyondzisi na vativinkulu va tidyondzo ta Ririmi na Mathematiki va tshamile hansi va endla swikombiso swa swivutiso swa swikambelo leswi nga tirhisiwaka eku dyondziseni ka Ririmi na Mathematiki. Swikombiso leswi swa swikambelo swi huma eka kharikhulamu, leswi swi katsaka titheme ta 1,2, na 3 laha ku nga tlhela ku va na swikombiso swa swikambelo swa Tiko swa Lembe na Lembe (ANA) swa giredi yin'wana na yin'wana. Swikombiso leswi swi engetela swikambelo swa xikolo leswi swi kamberiwaka vana nkarhi na nkarhi kambe ku nga ri ku va swi pfala swona kumbe ku pasa hi swona.

2. Swi fambelana na swin'wana na swin'wana swa switirhisiwa swa ku dyondza na ku dyondzisa

Swikombiso swi endlwile hi ku landzelela swilaveko swa ku ya hi xitatimende xa pholisi ya kharikhulamu ya tigiredi R- 12(NCS), xitatimende xa pholisi ya kharikhulamu na makambeleo(CAPS) na tsalwa ra Huvo ya Rixaka ya Makambeleo (National Protocol for Assessment). Hinkwaswo switirhisiwa leswi na swin'wana swi tirhisiwile ku humesa switirhisiwa leswi swa xiyimo xa le henhla ku pfuna vadyondzisi eka ku pulana eka madyondziselelo ya vona ya masiku hinkwawo na ku kambela vana.

3. Matirhiselo ya swikombiso swa xikambelo

Mudyondzisi a nga fanelanga ku nyika vadyondzi swikombiso swa xikambelo ku hlamula swivutiso hinkwaswo leswi a nga nyikiwa hi siku rin'we, hambi leswi swikombiso swi nga hi swivumbeko swa tindzimana. Mudyondzisi u fanele ku va a hlawula swivutiso swo karhi a tirhisa swona hi nkarhi wo karhi lowu a wu pulaneke. Mudyondzisi u fanele ku hlawula swivutiso swo karhi hi vukheta leswi a nga ta swi tirhisa hi tindlela to hambanahambana eku dyondzeni na ku dyondzisa hi ndlela leyi:-

- 3.1 Vana va ta tsarisiwa xikambelo xo tsotsosela xo kambela vuswikoti na vuhluleki bya vona eku sunguleni ka dyondzo. Xikambelo lexi xo **lavisisa** xi ta endla leswaku ku kumeka mbuyelo wa ntiyiso wa matsandzelo kumbe vuswikoti bya vana na ku va ku antswisiwa tidyondzo leti nga ta ololoxa swiphiquho . xikambelo lexi xo **lavisisa** xi ta tsariwa tani hi ntirho wa le kaya ku ka xi nga kavanyeti mintirho leyin'wana ya le titlilasini.
- 3.2 Hi nkarhi wa ku tsariwa ka **xikambelo xa le xikarhi ka lembe** lexi kambelaka vuswikoti na vutivi bya vana, tidyondzo leti ti fanele ku ka ti nga siyi n'wana na un'we ehandle.
- 3.3 Vana va ta kamberiswa hi ku tsala **xikambelo xo hela ka lembe** ku kambela loko vana va engeterile vutivi na vuswikoti eka tidyondzo leto antswisa. **Mbuyelo** wu fanele ku nyikiwa hi mudyondzisi a kombisa laha ka ha lavaka ku tlhela ku dyondzisiwa nakambe ku endlela ku **katsakanya** laha ku engetela mpfumalo wo ringanela wa vutivi na vuswikoti kona.

3.4 Vana va ta va va kuma mpfuno hi maendlelo lawa va nga ta kamberiwa hi wona, xik.ku hlamula hi ku hlawulanhlamulo leyi nga yona(MC) swivutiso xo pfuleka(OE) kumbe swivutiso swo lava nhlamulo yin'wana na yin'wana(FR), tinhlamulo to koma,sw na sw.

4. **Xikambelo xa le xikarhi ka lembe na xikambelo xo lavisisa** swi ta va na swivutiso swo koma, kasi xikambelo xo hela ka lembe xi ta va na swivutiso swo hlaya leswi nga ta va swikatsakanya tidyondzo leti nga ta va tidyondzile.Xa nkoka i ku endlela leswaku vana va kota ku tolovetiwa ku hlamula swivutiso swa xikambelo hi ku landzelerisa **makambeleso ya swikambelo swa tiko swa lembe na lembe(ANA)**.

5. **Maleteloso ya swivutiso na swikomba tinhlamulo**

Xikombiso xa xikomba tinhlamulo (memorandum) xi nyikiwile eka swikombiso swa xikambelo leswi nga tsariwa hi makambeleso ya swikambelo swa tiko swa lembe na lembe(ANA) Xikomba tinhlamulo xi nyika vundzeni bya swilaveko leswi swi faneleke ku hlamula swivutiso swa vadyondzi leswi vadyondzisi va nga ta tlhela va swi twisisa, va swi amukela ni ku swi twisisa ku swi tirhisa hi ndlela leyi amukelekaka. Xikamba tinhlamulo xi tsariwile hi ndlela yo olova eka mudyondzisi.

6. **Swiangularhela na kharikhulamu**

Swi fanerile leswaku kharikhulamu yi angarheriwa hi ku hetiseka eka tlilasi yin'wana na yin'wana.**Swikombiso** swa giredi yin'wana na yin'wan na dyondzo yin'wana na yin'wana a swi angarhelangi kharikhulamu.Swikombiso leswi i swo pfuna ku engetela vutivi na vuswikoti leswi angarhelaka titheme ta lembe ta 1, 2 na 3. Ntirho lowu wu angarhela na titheme ta xikolo leti vekiweke ku ya hi tsalwa ra CAPS.

7. **Maheteleso**

Xikongomelo xa Mfumo i ku antswisa xiyimo xa dyondzo ni ku antwsisa vutivi bya ririmi ra le kaya na nyumeresi eka dyondzo ya vana va le hansi. Xikambela xa Tiko xa Lembe na Lembe (ANA) i xitirho lexi Mfumo wa le Xikarhi wu xi tirhisaka ku kambela loko vana va karhi va engetela kumbe ku ka va nga engeteli vutivi na vuswikoti eka tidyondzo ta Rirmi ra le kaya na tidyondzo ta Numeresi eka vana. Swifundzhantsongo na Swikolo swi fanele ku seketela vadyondzisi eka ku humelerisa xikambelo xa Tiko xa Lembe na Lembe (ANA) hi ku vona leswaku ku na switirhisiwa leswi faneleke ku endlela ku tlakusa dyondzo ya vana eswikolweni. Hi ku tirhisa Swikombiso swa xikambelo xa Tiko xa Lembe na Lembe(ANA), vadyondzisi va ta kota ku toloveta vana hi tindlela to hambanahambana ta mavutiselo ya xikambelo.Loko ko landzeleriwa swikombiso swa xikambelo hi mfanelo, vana va nga tokota ngopfu hi vutivi na vuswikoti lebyikulu lebyi nga endlaka leswaku va humelela eka xikambelo xo hela ka lembe xa Tiko xa Lembe na Lembe (ANA).

1. Hlaya xitori kutani u hlamula swivutiso swa 1.1.-1.5.

Rito na Vunene i vama kwavo. Va lava ku ya edorobeni. Va sungula va dya swakudya swa nimixo. Rito u ambala rhoko ya yena ya ntima, masokisi na tintanghu ta ntima. U boha rhiboni ya muhlovo wo basa emisisini ya yena. Rito u languteka a sasekile swinene.

Vunene u ambala swiambalo swo fana ni swa makwavo wa yena. Mana wa vona u va nyika mali. Va ya xava swiambalo. Va nghena evhengeleni ra swiambalo. Va pfunana ku hlawula swiambalo.

1.1. Tsondzela letere leri nga na nhlamulo leyi nga yona.

Rito na Vunene va sungurile va ...

- A dya swakudya swa nimixo.
- B nyikiwa mali hi mana wa vona.
- C hlawurisana swiambalo.
- D ya edorobeni.

1.2. Tatisa rito leri kayivelaka.

Rito u rhiboni ya muhlovo wo basa.

1.3. Tsondzela nhlamulo leyi nga yona.

Rito na Vunene va ya (**exikolweni edorobeni**).

1.4. Tsala tinomboro eswibokisanini ku komba ndzandzelelano wa leswi timhaka ti nga humelerisa xiswona.

Manana u va nyika mali.	
Rito na Vunene va nghena evhengeleni.	
Va dya swakudya swa nimixo.	
Va pfunana ku hlawula swiambalo.	

1.5. Xana Rito na Vunene va ya xava kwihi edorobeni?

Rito na Vunene va ya xava evhengeleni ra ...

2. Hlaya xitori kutani u hlamula swivutiso swa 2.1. -2.5.

Vusi u tlangela siku ra yena ra ku velekiwa. U khoma nkombo wa malembe. Vusi u tsakile hikuva vanghana va yena hinkwavo va tile na tinyiko. Va ambarile swidlhoko swo tlangela siku ra ku velekiwa.

Va dya machipisi, makhekhe na swiwitsi. Vanghana va Vusi va yimbelela xin`wana xo tlagela ku velekiwa. Kutani va tlanga mintlangu.

Risuna na Khutaza va tumbela ehansi ka tafula. Vusi wa va lava. Mana wa Vusi u va nyika tiayisikhirimu. Kutani va ya ekaya hikuva dyambu ri perile.

2.1. Tsondzela letere leri nga kusuhi na nhlamulo leyi nga yona.

Vusi u tlangela ...

- A leswi a paseke tidyondzo ta yena.
- B ku va a ri na vanghana vo tala.
- C tinyiko leti a ti kumeke eka vanghana va yena.
- D siku ra ku velekiwa.

2.2. Hetisa xivulwa.

Vana va dyile machipisi, makhekehe na

2.3. Tsala xihambano eka xibokisani lexi nga na nhlamulo leyi nga yona.

Vusi u lava Risuna na Khutaza hikuva va fambile.	
Risuna na Vusi va tumbela hikuva va chava.	
Vana va famba hikuva dyambu ri perile.	

2.4. Khwatihata **hiswona** kumbe **a hi swona**.

Vanghana va Vusi va ya emakaya loko va heta ku yimbelela.

(hiswona a hi swona)

2.5. Hikokwalaho ka yini Vusi a tsakile?

Vusi u tsakile hikuva ...

3. Hlaya xitori kutani u hlamula swivutiso swa 3.1.-3.5.

Tsaki u vuyile exikolweni hi hafu ku bile awara ya mbirhi. U hetile ku tsala ntirhokaya. U twa ndlala. Omana i sesi wa yena. Omana u sweka swakudya. Swakudya swi le potweni. Tsaki u twa ndlala swinene. U ri Omana u fanele ku hatlisa. Buti va vona Khutaza na yena u twa ku nuhela ka swakudya. Na yena wa swi lava. Omana u ri swakudya swi vupfile. Tsaki na Khutaza va tsakile swinene.

3.1. Tsondzela letere leri nga ekusuhi na nhlamulo leyi nga yona.

Tsaki na Khutaza va tsakile hikuva ...

- A omana u sweka swakudya.
- B va twa ndlala.
- C swakudya swi vupfile.
- D swakudya swa nuhela.

3.2. Tatisa rito leri kayivelaka.

Tsaki u ri u fanele ku hatlisa hikuva u twa ndlala.

3.3. Tsala hiswona kumbe a hi swona.

Tsaki u twa ku nuhela ka swakudya.

3.4. Xana u ehleketa onge Omana a nga va a sweka yini?

Ndzi ehleketa leswaku Omana u sweka ...

3.5. Hlawula nhlamula leyi nga yona.

Swakudya leswi Omana a swi swekaka i swa?

(mixo, nhlikanhi, madyambu)

4. Langutisa xifaniso kutani u hlamula swivutiso swa 4.1.-4.5.

4.1. Tsondzela letere leri nga ekusuhi na nhlamulo leyi nga yona.

Xifaniso lexi xi vulavula hi ...

- A Ntlangu wa ku velekiwa.
- B Siku ra ntlangu wa bolo.
- C A hi tivaneni maxaka.
- D Siku ra Gudufurayideyi.

4.2. Tsondzela letere leri nga ekusuhi na nhlamulo leyi nga yona.

Ehenhla ka ... ku na tinyiko.

- A sofa
- B mete
- C xitafulani
- D xitulu

4.3. Tsondzela letere leri nga ni nhlamulo leyi nga yona.

Hi ri

Sweswi manana u **khavisa** yindlu hi tibaloni.

Kambe

Tolo manana u yindlu hi tibaloni.

A ta khavisa

B le ku khaviseni

C khavisile

D khavisa

4.4. Tatisa rito ku hetisa xivulwa. Hlawula eka marito lama landzelaka.

bolo, baloni, rhiboni

Manana u khavisile hi ti tinharhu.

4.5. Xana khekhe leri mufana a nga ri khoma ri na xivumbeko xa nj hani? Hlawula eka marito lama landzelaka.

xikwere	xirhendzevutana
---------	-----------------

Khekhe leri mufana a nga ri khoma ri na xivumbeko xa

5.1. Kopunula maletere lama landzelaka.

d f g h i j k l m n

5.2. Tsala maletere lama kayivelaka.

a ... c ... e ... g

5.3. Kopunula marito lama landzelaka.

Manana

Khekhe

5.4. Kopunula xivulwa lexi landzelaka.

Manana u tsema khekhe.

6.1. Tsala xivulwa lexi landzelaka. Tirhisa letere lerikulu na hiko laha swi faneleke.

rito na vunene i vamakwavo

6.2. Tsala xihambano etlhelu ka xibokisani lexi xi nga ni xivulwa lexi nga hikahatiwa hi ndlela leyinene.

Vusi u tlangela siku ra ku velekiwa.	
vusi u Tlangela siku ra ku velekiwa	

6.3. Tsondzela rito leri faneleke ku tsariwa hi letere lerikulu eku sunguleni ka rona.

(**vanghana** **vongani**)

6.4. Tsala xivulwa xa wena n`wini. Tirhisa letere lerikulu na hiko.

6.5. Lulamisa mahikahatelo eka xivulwa lexi landzelaka.

vongani u Tsakile namutlha

7.1. Tsondzela **maviti** eka xivulwa lexi.

Manana u baka khekhe.

7.2. Hetisa xivulwa hi ku nghenisa rito (**risivi**). Hlawula eka marito lama landzelaka.

vona	yena	mina
------	------	------

Vongani u dya khekhe. I khekhe ra ...

7.3. Tsala **masivi** ya marito lama khwatihatiweke.

Rito na Vangama i vanghana.

Risuna u tsakile swinene.

7.4. Pananisa marito na masivi.

Gavaza	vona
Vusi na Lulama	rona
Khekhe	yena

7.5. Tsondzela letere leri nga kusuhi na nhlamulo leyi nga yona.

Hi ri:

Vunene na Rito i vamakwavo.

Kumbe:

..... i va makwavo.

A yena

B hina

C vona

D rona

8.1. Pananisa marito na swivulwa.

Tlanga	Rito u etele.
Etelele	Vana va tlanga hi bolo.

8.2. Tatisa rito ku hetisa xivulwa.

WWW.CUPPARTS.CO.UK

..... ya Sipho i yo basa na ka ntima.

8.3. Tsala vito ra xifaniso. Tlhela u tsala xivulwa hi rito ra kona.

8.4. Tsala xivulwa hi munghana wa wena. Sungula xivulwa hi vito ra yena.

8.5. Tsala swilo swimbirhi leswi u swi vonaka eka xifaniso. Tlhela u tsala xivulwa xin`we xin`we hi swona.

9.1. Tsala mimpfumawulo leyi kayivelaka.

___ a ___ i

Ko ___ o

9.2. Ava marito lama landzelaka.

Khekhe

Tlanga

9.3. Aka marito hi mimpfumawulo leyi landzelaka.

Tl-a-ng-e-la

Ti-nt-a-ngh-u

9.4. Pananisa mpfumawulo na xifaniso.

--uka

rh

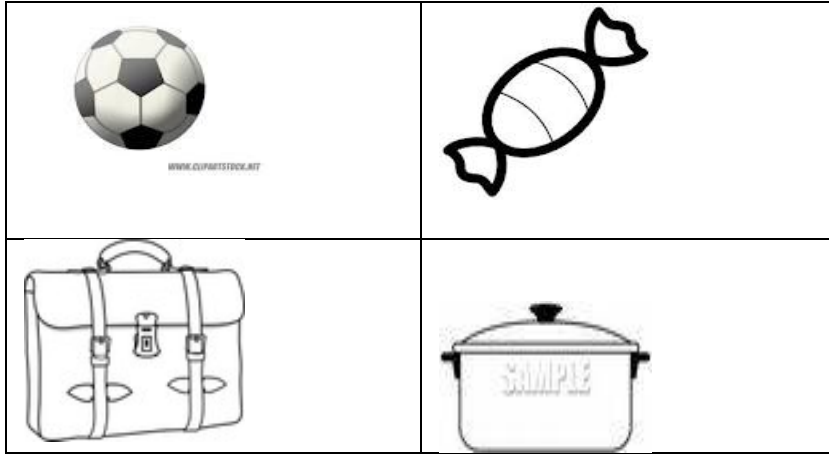
tl

Mu--i

9.5. Tsala rito ra xifaniso . Tihela u ri ava.

10.1. Tsala xihambano eka swifaniso leswi sungulaka hi mimpfumawulo yo fana.

10.2. Pananisa rito na xifaniso.

sofa

xitulu

10.3. Tatisa mpfumawulo lowu kayivelaka.

Mbyana yi dya

ClipartOf.com/14476 _ _ a _ _ u

10.4. Khwatihata rito leri sungulaka hi peletwana ro hambana na laman`wana.

kondlo	khekhe	kokwana
--------	--------	---------

10.5. Tsondzela letere leri nga ekusuhi ni mpfumawulo lowu kayivelaka.

___ __oboto

A. rh

B. th

C. rw

D. ch